

En kartlegging av barne- og ungdomskriminalitet i Hå, Time og Klepp kommune i 2019

Stab for Virksomhetsstyring/ Seksjon for Etterretning
Sør-Vest politidistrikt, april 2020

Forord

I Sør-Vest politidistrikt har den registrerte barne- og ungdomskriminaliteten hatt en svak nedgang for 2019, mens det i kommunene Hå, Time og Klepp har vært en økning. Den registrerte økningen kan ha en sammenheng med nærpolitireformens fokus på forebygging generelt, men også med politimesterens prioritering om målrettet forebygging av barne- og ungdomskriminalitet spesielt. Jæren lensmannskontor har avsatt mer ressurser enn tidligere til målrettet forebygging av kriminalitet. Politiet klarer ikke å drive med forebygging av kriminalitet på egenhånd, vi er helt avhengig av tett samarbeid med kommunene. Vi er takknemlige for det gode og konstruktive samarbeidet vi har med våre kommuner. Når det gjelder ungdomskriminalitet er det politiets oppgave å fange opp og avdekke kriminalitet, mens det er kommunen som setter inn tiltak og følger opp.

Selv om det er en økning i den registrerte barne- og ungdomskriminaliteten på Jæren, betyr ikke det at ungdom generelt har blitt mer kriminelle. Som denne rapporten viser, er det kun 1 prosent av ungdommene på Jæren som er registrert med kriminalitet. I et forebyggende perspektiv er barn og unge en viktig målgruppe hvor samfunnet generelt har tro på å fange opp lovstridig atferd så tidlig som mulig. Kommunene bidrar med å sette inn nødvendig og individtilpasset tiltak, og de følger opp tiltakene.

Denne kartleggingsrapporten er viktig fordi den hjelper oss å systematisere resultatene og erfaringene fra 2019. Rapportens dybdeintervjuer med fagpersoner hjelper oss også med viktig «nåtidsinformasjon». Den er et nyttig kunnskapsgrunnlag for felles situasjonsforståelse, men også for videre evaluering.

Takk for hjelpen med å utarbeide denne rapporten, og takk for den forebyggende innsatsen som er lagt ned så langt. Lykke til med det videre arbeidet!

Oddvar Tengesdal
Driftsenhetsleder Jæren, Sandnes og Dalane,
april 2020

Innholdsfortegnelse

FORORD	0
KORT SAMMENDRAG	3
UNGDOMSBEFOLKNINGEN I HÅ, TIME OG KLEPP KOMMUNE	5
ANMELDT KRIMINALITET I HÅ, KLEPP OG TIME	5
<i>UNGDOM UNDER 18 ÅR (U18)</i>	5
<i>UNIKE PERSONER</i>	5
<i>I FORHOLD TIL RESTEN AV POLITIDISTRIKTET</i>	6
<i>I FORHOLD TIL RESTEN AV ALDERSGRUPPEN I HÅ, KLEPP OG TIME</i>	6
<i>FORBRYTERHYPPIGHET</i>	6
<i>FLERE 14-ÅRINGER DEFINERT SOM FØRSTEGANGSKRIMINELLE I 2019</i>	6
<i>I FORHOLD TIL KRIMINALITETSTYPE</i>	6
<i>NÅR, OG HVOR BEGÅS KRIMINALITET?</i>	7
FORHOLD KNYTTET TIL UNGDOM UNDER 15 ÅR (U15)	8
<i>UNIKE PERSONER U15</i>	8
<i>ALDER U15</i>	8
<i>TYPE KRIMINALITET U15</i>	8
<i>VOLD U15</i>	8
<i>SKADEVERK U15</i>	8
<i>VINNING U15</i>	8
<i>FORBRYTERHYPPIGHET U15</i>	9
HVA SIER KONTAKTPERSONENE OM FORHOLDENE FOR UNGDOM I HÅ, KLEPP OG TIME?	10
<i>VOLD</i>	10
TIME KOMMUNE	10

VINNINGSKRIMINALITET	12
NARKOTIKAKRIMINALITET	12
SKADEVERK	12
SEKSUALLOVBRUDD	13
UNGE GJENGANGERE	13
NEGATIVE UNGDOMSGRUPPERINGER.....	13
RUSSEN	13
TILBAKEMELDING FRA BARNEVERNET	14
KLEPP KOMMUNE	15
NARKOTIKA.....	16
ALKOHOLBRUK BLANT UNGDOM	17
VOLD	17
SKADEVERK	17
SEKSUALLOVBRUDD	17
GJENGANGERE.....	17
NEGATIVE UNGDOMSGRUPPERINGER.....	17
RUSSEN	18
TILBAKEMELDING FRA BARNEVERNET	18
TILTAK OG SAMARBEID	18
HÅ KOMMUNE.....	20
VINNINGSKRIMINALITET	22
NARKOTIKA	22
UNGDOMS BRUK AV ALKOHOL.....	22
SKADEVERK	23
SEKSUALLOVBRUDD	23
TRAFIKK.....	23
GJENGANGERE.....	24
NEGATIVE UNGDOMSGRUPPERINGER.....	24

<i>RUSSEN</i>	24
<i>TILTAK OG SAMHANDLING</i>	24
AVSLUTNING	26

Rapporten er skrevet av Anette Frøyland, Stab
for Virksomhetsstyring og Børge Andre Øvrebø,
Seksjon for Etterretning i Sør-Vest politidistrikt.

Epost Anette.froyland@politiet.no
og Borge.Andre.Ovrebo@politiet.no

Uttrekk av data utført av Anette Frøyland.

Innhold

Rapporten "En kartlegging av barne- og ungdomskriminaliteten i Hå, Klepp og Time kommune 2019" er et dypdykk i kriminalitetstatistikken for ungdom under 18 bosatt i disse tre kommunene på Jæren. I tillegg bygger rapporten på intervjuer med kommune- og politiansatte som jobber forebyggende i de samme kommunene.

Formålet er å etablere et felles situasjonsbilde blant aktører som jobber med barn og ungdom for å styrke det kriminalitetsforebyggende arbeidet og høyne kvaliteten på informasjon til beslutningstagere og media.

Etter flere års nedgang viste kriminalitetstatistikken i 2017 en økning i antall registrerte forhold og i antall barn og ungdom involvert. Det førte til at politiet gikk nærmere inn i tallene for å finne ut om det dreide seg om tilfeldigheter, eller om en mer endring var på gang med mer kriminalitet i ungdomsmiljøene. Fremdeles er antallet anmeldte forhold høyt, men 2019 viste likevel en svak nedgang i Sør-Vest politidistrikt. Dette gjaldt likevel ikke for kommunene Hå, Klepp og Time.¹

Selv om antallet registrerte forhold har økt de siste årene, og flere oppgir at de er bekymret for utviklingen, var kun 1 prosent av alle ungdommene mellom 10- 18 år i Hå, Klepp eller Time registrert med ett, eller flere, straffbare forhold i 2019. Flere som jobber med barn og unge i kommunene og i politiet forteller at det spesielt er noen få ungdommer som står bak mange forhold, og at disse ungdommene har

¹ Les mer om utviklingen innen den registrerte kriminalitetstatistikken i Sør-Vest politidistrikts "Anmeldt kriminalitet og straffesaksbehandling for 2019" på www.politi.no

større og mer sammensatte problemer enn tidligere.

Rapporten søker blant annet å svare på spørsmålene:

- Hva slags kriminalitet begås?
- Hvem begår kriminalitet?
- Når begås kriminalitet?
- Hvor begås kriminaliteten?
- Hva er de største utfordringene?

Metode

Kriminalitetsutviklingen i denne rapporten beskrives på grunnlag av anmeldte straffbare forhold registrert i politiets straffesaksregister (Strasak) i perioden 2015-2019.² Med mindre annet er gjengitt er all statistikk hentet ut 6. februar 2020. Et så langt tidsspenn kan fortelle noe om en utvikling i antallet anmeldte forhold, men sier ingenting om ytre hendelser som kan påvirke antallet, eller om politiets egne prioriteringer på ulike tidspunkt kan påvirke antallet anmeldelser. Uttrekk fra Pal for Strasak gir informasjon om antallet anmeldelser over tid, forholdet mellom de ulike kriminalitetstypene, hvem som er siktet, mistenkt eller domfelt, når hendelsen skjedde og ble anmeldt, samt bostedsadresse og gjerningsadresse.

Rapporten bruker statistikk for barn og unge under 18 år, heretter omtalt som U18. Personer under 15 år er ikke strafferettslig ansvarlige, men begår likevel kriminelle handlinger og har behov for oppfølging fra politi, kommunen og andre. Rapporten har en egen del som omhandler straffbare forhold begått av barn under 15 år, heretter omtalt som U15.

Dataene i Strasak er basert på de kodene som politiet manuelt legger inn når en sak blir registrert. God kvalitet på driftsstatistikken er avhengig av at politiet koder hver enkelt sak

² Undersøkelsessaker er tatt ut av tallmaterialet.

riktig. Økt fokus og kunnskap kan i enkelte tilfeller føre til endret kodepraksis og riktigere koding av sakene. Endring i kodepraksis og innføringen av ny straffelov kan derfor gjøre det utfordrende å følge utviklingstrekk på detaljert nivå.

Statistikken er politiets driftstatistikk, da det er Statistisk sentralbyrå (SSB) som er ansvarlig for den offisielle kriminalitetstatistikken i Norge. Av andre typer kvantitative data benyttes statistikk fra Statistisk Sentralbyrå i forhold til alderssammensetning i befolkningen.

Betegnelse gjerningsperson og lovbrøyer brukes i rapporten om personer som har blitt anmeldt og fått status som mistenkt, siktet eller domfelt. Disse personene blir ikke nødvendigvis tiltalt eller dømt. Statistikken gir kun et bilde av lovbrudd og gjerningspersoner slik dette fremstår på tidspunktet da uttrekkene fra Stresak ble gjort.

Det er problematisk å måle kriminalitet nøyaktig. Mennesker som begår ulike kriminelle handlinger kommer ikke til politiet og lar seg telle frivillig. Det samme kan også sies om mennesker som blir utsatt for, eller er vitne til, kriminelle handlinger. En del kriminalitet forblir skjult og forblir en del av mørketallene. Mange lovbrudd begått av barn og unge blir aldri anmeldt og registrert og forblir dermed ukjent.

Vi har hentet ut statistikk etter når det straffbare forholdet ble registrert mellom 2015 og 2019. Dette betyr at det straffbare forholdet kan ha skjedd flere år tidligere. Dette dreier seg blant annet om sedelighetsforhold hvor gjerningsperson var under 18 år på gjerningstidspunktet, men hvor fornærmet først etter flere år har valgt å anmelde. Det er likevel ett fåtall forhold dette gjelder. De fleste forhold er registrert med samme gjerningsår som registreringsår.

Spørreundersøkelser der respondentene selv rapporterer om kriminelle handlinger de har begått eller er blitt utsatt for er en egnet kilde til informasjon om barne- og

ungdomskriminaliteten og tall fra Ungdata 2019 er i noen tilfeller benyttet.

I januar og februar 2020 ble det gjennomført tre fokusintervjuer blant ansatte som jobber forebyggende i Hå, Klepp og Time kommune. De blir i rapporten omtalt som kontaktpersoner. I HÅ deltok SLT-koordinator, flere fra barnevernet og en sosialkonsulent. I Time deltok barnevernet, flere miljøarbeidere ved ungdomsskoler og videregående og en ansatt ved en ungdomsklubb (SLT stillingen var for tiden uten ansatt). I Klepp deltok SLT-koordinator, barnevernet og flere representanter for oppsøkende ungdom. Det ble gjennomført tre individuelle intervju med politikontaktene i de respektive kommuner og to telefonintervju av ansatte ved psykisk helse og rusvern i Hå og Klepp. Videre ble det foretatt ett telefonintervju av en person ansatt ved oppfølgingstjenesten på Jæren. Det er viktig å understreke at det som kommer frem i intervjuene representerer den enkelte kontaktpersonenes subjektive opplevelser og meninger. Alle kommunene har fått rapporten til gjennomlesning i forkant av publisering. Time kommune kom med korrigerende og nye opplysninger i april 2020, og disse er gjengitt i rapporten. Formålet med rapporten har blant annet vært å få en oversikt over inntrykket og erfaringene personene som jobber tettest på ungdom i risiko har. Dette har gitt rapporten "nåtidsinformasjon" om hva som oppleves som utfordrende i barne- og ungdomsmiljøene.

Alle tabeller i rapporten er statistikkuttrekk fra Pal for STRASAK med mindre annet er spesifisert. Disse kan utleveres hvis ønskelig.

Kort sammendrag

- Det har vært en relativt stor økning i antallet anmeldte forhold U18 for kommunene Hå, Klepp og Time sammenlignet med 2018. Sammenlignet med 2018 var økningen 49 prosent.
- I Time kommune økte antallet anmeldte forhold U18 med over 100 prosent
- Det ble registrert til sammen 287 straffbare forhold i Hå, Klepp og Time kommune i 2019.
- I 2019 ble totalt 178 ulike personer under 18 år registrert med 287 straffbare forhold.
- De aller fleste ungdommene var registrert med bare ett forhold hver, mens noen var registrert med flere. Syv ulike gutter og en jente var registrert med 71 forhold til sammen. De sto registrert med 25 prosent av alle anmeldte forhold i aldersgruppen U18
- I 2019 utgjorde anmeldte forhold U18 fra Hå, Klepp og Time 15 prosent av alle anmeldte U18forhold i Sør-Vest politidistrikt.
- Alle kategoriene av forbryterhyppighet (Førstegangs, gjenganger, fortsatt gjenganger og tilbakefall økte mellom 2018 og 2019.
- Antall ungdom som ble registrert som "Førstegangs" økte med 29 forhold sammenlignet med 2018. 34 av de 100 forholdene registrert som "Førstegang involverte 14-åring
- I 2019 var det fleste anmeldte forhold innen vinningskriminalitet, deretter narkotikaforhold, før kriminalitetstypen annen.
- Gutter utgjør hovedandelen som er registrert med ett straffbart forhold. I 2019 var 42 av forholdene knyttet til en jente, mens 245 av forholdene var knyttet til en gutt.
- I 2019 utgjorde andelen U15 26 % av alle U18 forhold.
- Det har ikke vært anmeldt flere U15 enn i 2019 i perioden 2015-2019
- I 2019 var 56 ulike ungdommer knyttet til de 76 anmeldte U15 forhold.
- I Hå, Klepp og Time sto 11 U15-ungdommer bak 31 av de 75 registrerte forholdene. De utgjorde over 40 prosent av totalt anmeldte U15-forhold. Igjen utgjorde Fjortenåringene 70 prosent av alle U15 med ett forhold
- Det har særlig vært en økning av anmeldte U15 forhold innen annen, vold, skadeverk og vinning. Innenfor vold og skadeverk har det ikke blitt anmeldte flere forhold enn i 2019 i perioden 2015-2019
- Gjerningssted: 85 prosent av de straffbare forholdene skjer i ungdommenes bostedskommuner.
- I Time kommune var gjerningssted særskilt Bryne og Frøyland. I Hå var de fleste forholdene registrert i Nærbø og Varhaug. I Klepp kommune var flertallet av sakene knyttet til Kleppe.
- I 2019 var flest U18- forhold registrert i forbindelse med helg, spesielt fredager og lørdager.
- Det knyttes bekymring til en ungdomsgruppering på Bryne, sammensatt av ungdommer fra ulike kommuner og med en rekke utfordringer innen psykisk helse, rus og kriminalitet. I grupperingen fremstår jenter som førende innen trusler og vold, noe som er atypisk i forhold til jenter og kriminalitet.
- Generelt oppgir ansatte i kommune og politi at ungdommene som begår kriminalitet har flere og mer sammensatt problemer enn tidligere og at hjelpeapparatet kommer for sent inn med tiltak.
- Barneverntjenesten i Time kommune registrerte en økning i antall innkomne meldinger knyttet til bekymring for barne- og ungdomskriminalitet, der

hovedtyngden av meldinger kom fra politiet. Antall meldinger fra politiet har økt med 200 prosent i 2019 sammenlignet med 2018.

- Kontaktpersonene i de tre kommunene uttrykker økt bekymring knyttet til psykisk uhelse blant ungdommene. Noen er mer bekymret for dette enn de er for ungdommer og kriminalitet.
- Kontaktpersonene ser en endring i ungdommers holdninger til narkotika, og da spesielt til cannabis. Det er grunn til å tro at debatten rundt rusreformen kan ha hatt påvirkning på ungdoms holdninger til narkotika.
- Kontaktpersonene oppgir at russekonseptet synes å bre om seg helt ned til ungdomsskolealder. De er særlig bekymret for at stadig yngre ungdommer synes å bli invitert med på fester arrangert av russen.
- Det kan synes som om gapet mellom de ungdommene som klarer seg bra sosialt og på skolen, og de ungdommene som faller utenfor, blir større.
- Inntrykket flere kontaktpersoner har er at noen ungdommer bruker illegale stoffer til selvmedisinering.
- Flere kontaktpersoner sier det kan være utfordrende å få foreldre på banen. Mange foreldre er opptatt av å være "kompis" og de klarer ikke å sette tydelige grenser for ungdommene i form av innetider og rus.
- Noen steder er fyrverkeri et problem. Ingen har blitt skadet, men det skaper usikkerhet og frykt for skader. Noen steder er foreldre delaktige.
- Noen steder er skadeverk et problem, og det nevnes at brannalarmen på kinoen på Bryne har blitt satt i gang flere ganger, men også tagging og andre ødeleggelser nevnes.
- Alkoholbruk på 10 klassefester nevnes av flere, også at det her synes å være en stilltiende aksept fra noen foreldre om at det er greit å drikke alkohol i denne aldersgruppen.

Ungdomsbefolkningen i Hå, Time og Klepp kommune

Hå, Klepp og Time utgjør tre av de åtte kommunene på Jæren. Bryne er den største byen i dette området og ligger i Time kommune. Kommunene er en del av Sør-Vest politidistrikt.

Antallet ungdommer i aldersgruppen 0-17 år har ikke endret seg stort de siste årene. I ett femårsperspektiv har det vært en liten nedgang på en prosent, mens aldersgruppen 10-17 år har økt med to prosent siden 2015.

Tabell 1: Antall ungdom 0-17 år registrert i Hå, Klepp og Time

Ungdom U18 år i kommunen	2015	2019	Prosentendring 2015-2019
Hå	4996	4978	-0,4 %
Klepp	5044	4899	-2,9 %
Time	4715	4746	0,7 %
Totalt	14755	14623	-0,9 %

(Kilde SSB, tabell 07459)

Ungdommer mellom 10 og 17 år utgjør over 11 prosent av befolkningen i de tre kommunene.

Anmeldt kriminalitet i Hå, Klepp og Time.

Ungdom under 18 år (U18)

Mens antallet anmeldte forhold gikk noe ned i Sør-Vest politidistrikt i 2019 økte det derimot i Hå, Klepp og Time. Sammenlignet med 2018 var økningen på 49 prosent. I Time kommune økte antallet anmeldte forhold U18 med over 100 prosent.

Tabell 2: Antall forhold U18 (siktet, mistenkt eller domfelt) hvor bostedskommune er Time, Klepp og Hå 2015-2019

Bokommune	2015	2016	2017	2018	2019	Sum	Prosentendring 2018/19
HÅ	58	59	103	69	107	396	55 %
KLEPP	65	67	92	73	75	372	3 %
TIME	50	54	58	50	105	317	110 %
Totalsum	173	180	253	192	287	1085	49 %
Antall ulike personer U18	120	125	152	123	178	565	45 %

Kilde: Uttrekk fra Pal for Strasak

Unike personer

Tabellen over (Tabell 2) viser at det ikke er like mange personer som anmeldte forhold. Det er fordi en person kan være registrert med flere anmeldte forhold. Flertallet av ungdommene har likevel bare et anmeldt forhold, men noen få ungdommer står bak en betydelig del av den registrerte kriminaliteten. Tabell 3 viser at syv gutter og en jente med bostedskommune Hå, Time eller Klepp var registrert med 71 forhold til sammen. Disse åtte ungdommene sto bak 25 prosent av de anmeldte forholdene i 2019. I tillegg var 13 personer registrert med tre forhold hver og 20 personer med to forhold hver. Til sammen er disse ungdommene registrert med over 50 % av de anmeldte U18-forholdene i de tre kommunene.

Totalt var det 178 ulike personer under 18 år som var registrert med de 287 straffbare forholdene som fant sted i de tre kommunene. Av disse var flertallet på 137 personer kun registrert med ett forhold i 2019.³

Tabell 3: Antall forhold pr U18 i 2019. Bostedskommune er Hå, Klepp eller Time.

U18	Gutt	Gutt	Gutt	Gutt	Gutt	Gutt	Jente	Gutt
Antall forhold i 2019	16	16	10	7	7	6	5	4

Kilde: Uttrekk fra Pal for Strasak

³ Noen av disse var likevel registrert med straffbare forhold i årene før 2019.

I forhold til resten av politidistriktet
I 2019 utgjorde anmeldte forhold U18 fra Hå, Klepp og Time 15 prosent av alle anmeldte U18forhold i politidistriktet.

Tabell 4: Antall forhold U18 (siktet, mistenkt eller domfelt) i Sør-Vest politidistrikt 2015-2019

Sør-Vest pd	2015	2016	2017	2018	2019	Sum
	1248	1432	1977	2049	1885	8591

Kilde: Uttrekk fra Pal for Strasak

I forhold til resten av aldersgruppen i Hå, Klepp og Time

Det er likevel kun en liten gruppe ungdommer som blir registrert med ett eller flere straffbare forhold. Dersom vi ser på unike personer U18 med bostedskommune i Hå, Klepp og Time utgjorde de kun 1 prosent i forhold til resten av befolkningen i denne aldersgruppen.⁴

Forbryterhyppighet

Noen ungdommer blir registrert med flere straffbare forhold og blir i politiets straffesakssystem definert som Fortsatt gjenganger, Førstegangs, Gjenganger eller Tilbakefall.⁵

Tabell 5: Forbryterhyppighet for U18 bosatt i Hå, Time eller Klepp Kommune 2015-2019

Forbryterhyppighet	2015	2016	2017	2018	2019
Fortsatt gjenganger	26	29	40	34	50
Førstegangs	42	45	89	71	100
Gjenganger	11	14	19	10	15
Tilbakefall	15	17	45	21	36
(tom - ikke avgjort)	79	74	59	56	86
Totalsum	173	179	252	192	287

Kilde: Uttrekk fra Pal for Strasak

⁴ Merk at kriminalitetstatistikken er hentet ut i aldersspennet 10-17 år, mens befolkningsdata er hentet ut for alle under 17 år. Straffbare forhold er også registrert på noen barn under 10 år, men de utgjør en liten del av totalbildet.

⁵ Hyppighet beregnes stigende ut fra avgjørelsesdato og representerer personens antall avgjorte forhold uten tidsbegrensning.

Tabell 5 viser at alle kategoriene av forbryterhyppighet økte mellom 2018 og 2019, også sammenlignet med 2015.⁶

Flere 14-åringer definert som førstegangskriminelle i 2019

Antall ungdom som ble registrert som

"Førstegangs" økte med 29 forhold

sammenlignet med 2018. 34 av de 100

forholdene registrert som "Førstegang" i 2019

involverte 14-åringer. Dette er en mangedobling av antall førstegangforhold for denne

aldersgruppen fra ni i 2018 til 34 i 2019. Dette er

også det høyeste antallet i femårsperioden

2015-2016.

I forhold til kriminalitetstype

Fordelt på kriminalitetstypene var det flest

anmeldte vinnings saker i 2019, deretter

narkotikaforhold, før kriminalitetstypen annen.⁷

Tabell 6: Antall forhold U18 (siktet, mistenkt eller domfelt) med bostedskommune Hå, Klepp og Time fordelt på kriminalitetstype 2015-19

	2015	2016	2017	2018	2019	Totalsum
ANNEN	12	26	18	20	44	120
NARKOTIKA	19	16	31	57	49	172
SEDELIGHET	3	12	19	21	14	69
SKADEVERK	27	35	40	7	37	146
TRAFIKK	21	23	30	27	38	139
VINNING	59	50	92	31	52	284
VOLD	25	10	17	28	39	119
ØKONOMI	7	7	5	1	14	34
Totalsum	173	179	252	192	287	1083

Kilde: Uttrekk fra Pal for Strasak

Som tabellen viser har antallet anmeldte forhold innen vinningskriminalitet variert i løpet av perioden 2015-19. Selv om vinningsforhold økte mellom 2018 og 2019, er det mindre enn det var

⁶ I statistikken vil det også være en gruppe i kategorien "tom" som betyr at forholdet ikke har fått en avgjørelse enda, og dermed ikke er definert i en av kategoriene.

⁷ I kategorien annen inngår bl.a. særlovgivning, hensynsløs atferd, unnlatt og etterkomme pålegg (politiloven § 5), ordensforstyrrelse i selvforskyldt rus, brudd på kontaktforbud og ulovlig bevæpning på offentlig sted.

i 2015. De øvrige kriminalitetstypene har alle hatt en økning siden 2015, særlig har forhold innen annen og sedelighet økt.

Kjønn

Hvert år i perioden 2015-2019 utgjorde gutter flertallet av de som hadde en rolle som mistenkt, siktet eller domfelt U18. I 2019 var 42 av forholdene knyttet til ulike jenter, mens 245 av forholdene var knyttet til gutter.

Tabell 7: Anmeldt U18 fordelt på kjønn hvor bostedskommune er Hå, Klepp eller Time (Kilde: Uttrekk fra Pal for Strasak)

	2015	2016	2017	2018	2019
Kvinne	39	22	51	23	42
HÅ	9	4	16	7	14
KLEPP	20	12	31	13	10
TIME	10	6	4	3	18
Mann	134	158	202	169	245
HÅ	49	55	87	62	93
KLEPP	45	55	61	60	65
TIME	40	48	54	47	87
Totalsum	173	180	253	192	287

Kilde: Uttrekk fra Pal for Strasak

Når, og hvor begås kriminalitet?

Straffbare forhold finner ikke nødvendigvis sted i bokommunen. Men for U18 bosatt i Hå, Klepp eller Time er det i bokommunene lovbruddene stort sett også registreres. I 2019 var 73 av de 105 forholdene registrert i Time, 73 av de 107 forholdene i Hå, mens 38 av de 75 registrerte forholdene også hadde gjerningssted Klepp.

Det var ellers Sandnes kommune som har flest registrerte forhold begått av ungdom bosatt i Hå, Klepp eller Time (med 25 forhold). Stavanger var kun i liten grad (syv forhold) gjerningskommune for straffbare forhold begått av U18 bosatt i Hå, Time eller Klepp.

I Time er det særskilt Bryne og Frøyland som er gjerningssted. I Hå er de fleste forholdene knyttet til Nærbø og Varhaug, mens det i Klepp kommune var registrert flest forhold på Kleppe. Dersom vi fordeler antall forhold registrert på U18 bosatt i Hå, Klepp og Time på hvilken ukedag forholdene er registrert på ser vi at fredag og lørdag peker seg ut som de dagene med flest registrerte forhold.

Tabell 13: Antall forhold registrert på U18 (Siktet, mistenkt eller domfelt) bosatt i Hå, Klepp og Time fordelt på ukedag i 2019

Ukedag	Antall forhold i 2019
Mandag	38
Tirsdag	39
Onsdag	44
Torsdag	45
Fredag	50
Lørdag	48
Søndag	21
Tomme	2
Totalt	287

Kilde: Uttrekk fra Pal for Strasak

Forhold knyttet til ungdom under 15 år (U15)

En del av ungdommene var under 15 år på gjerningstidspunktet, og dermed var de også under den straffbare aldersgrensen. Forholdene blir automatisk henlagt i politiet, selv om de blir etterforsket.

Tabell 8: Antall forhold (Siktet eller mistenkt) U15 med bokommune Hå, Klepp og Time, samt unike personer involvert i anmeldt forhold.

Bokommune	2015	2016	2017	2018	2019	Totalsum	Prosentendring 2018/19	Endring 2018/19
HÅ	7	18	22	9	34	90	278 %	25
KLEPP	21	24	36	13	12	106	-8 %	-1
TIME	14	25	16	8	30	93	275 %	22
Totalsum	42	67	74	30	76	289	153 %	46
Antall unike personer U15	31	51	53	29	56	192	93 %	27

Kilde: Uttrekk fra Pal for Strasak

Det har vært noe variasjon i antallet anmeldte U15-forhold i femårsperioden, men det har aldri vært anmeldt flere forhold enn i 2019. Andelen under 15 år utgjorde 26 % av alle U18 forhold for ungdommene bosatt i Hå, Klepp og Time. Likevel, både i 2017 og i 2018 utgjorde U15 en større andel av alle U18 forholdene enn hva de gjorde i 2019.

Unike personer U15

I 2019 var det 56 unike personer under 15 år knyttet til 76 anmeldte forhold.

Alder U15

Fjortenåringene utgjorde 70 prosent av alle U15 med ett forhold. Selv om antall forhold blant 14-åringer har økt, viser tabellen at også her har det vært variasjoner i femårsperioden 2015-2019.

Tabell 9: Antall anmeldte forhold fordelt på alder for U15 bosatt i Hå, Klepp og Time kommune.

Alder ved gjerning	2015	2016	2017	2018	2019	Totalsum
10	2	4	4	2	2	14
11			1	1	3	5
12	5	10	2	6	9	32
13	7	17	14	7	9	54
14	28	36	52	14	53	183
Totalsum	42	67	73	30	76	288

Type kriminalitet U15

I perioden 2015-2019 var det flest anmeldte vinningsforhold, deretter skadeverk, før forhold innen annen og sedelighet. I 2019 var det særlig økning av anmeldte U15 forhold innen annen, vold, skadeverk og vinning. Innenfor vold, annen og økonomi har det ikke blitt anmeldt flere forhold i perioden 2015-2019.

Tabell 10: Antall anmeldte forhold U15 med bostedskommune Hå, Klepp og Time fordelt på Kriminalitetstyper.

Krim type	2015	2016	2017	2018	2019	Totalsum
ANNEN	1	9	6	3	12	31
NARKOTIKA	1	8	1	1	1	12
SEDELIGHET	1	8	7	6	6	28
SKADEVERK	9	16	15	3	15	58
TRAFIKK				1		1
VINNING	23	22	40	12	25	122
VOLD	7	3	2	4	10	26
ØKONOMI		1	2		7	10
Totalsum	42	67	73	30	76	288

Kilde: Uttrekk fra Pal for Strasak

Annen U15

Innenfor kriminalitetstypen annen var det særlig "Hensynsløs adferd" som økte mellom 2018 og 2019. Seks ulike personer i alderen 12- 14 år var knyttet til de seks registrerte forholdene.

Vold U15

Innenfor kriminalitetstypen vold var det særlig typen kroppskrenkelse som økte. De ti forholdene innen vold var knyttet til åtte ulike personer i alderen 12- 14 år. En av ungdommene hadde ni ulike forhold knyttet til seg i 2019 innen ulike kriminalitetsområder som vinning, narkotika skadeverk og annen.

Skadeverk U15

Innenfor kriminalitetstypen skadeverk, var det særlig "Skadeverk på eller i bygning" (fem forhold) og "Skadeverk på andre gjenstander (ikke tilhørende bygning og motorkjøretøy)" som økte sammenlignet med 2018.

Vinning U15

Innenfor vinningslovbrudd var det typisk mindre tyveri fra butikk eller annet salgssted som utgjorde hovedandelen.

Forbryterhyppighet U15

I kommunene Hå, Klepp og Time var 11 ungdommer registrert med mer enn ett forhold i 2019, hvorav syv var gutter og fire jenter. Ungdommene var i alderen 11 til 14 år. En av ungdommene hadde også anmeldte forhold fra tidligere år og var således en gjenganger.

Tabell 11: Antall anmeldte forhold og U15 alder

Alder	Antall Forhold 2019
Gutt 14	9
Gutt 14	4
Jente 14 år	2
Jente 14 år	2
Gutt 13/14 år	2
Jente 13 år	2
Gutt 13	2
Gutt 12 år	2
Jente 12år	2
Gutt 11/12 år	2
Gutt 11/12 år	2

Kilde: Uttrekk fra Pal for Strasak

11 ungdommer var altså registrert med 31 av de 75 registrerte forholdene. Dette utgjør over 40 prosent av totalt anmeldte U15-forhold.

Hva sier kontaktpersonene om forholdene for ungdom i Hå, Klepp og Time?

Denne delen av rapporten benytter seg av informasjon fra intervjuer med ansatte som arbeider med barn og ungdom i Hå, Time og Klepp. I tillegg ble politikontaktene intervjuet. Kontaktpersonene fikk spørsmål knyttet til trender og utvikling innen barne- og ungdomsmiljøene, og hvilke forhold de mener utgjør størst risiko i barne- og ungdomsmiljøene.

Vold

Uttrekk fra kriminalitetstatistikken viser at det registreres flest forhold av typen kroppskrenkelse. Kontaktpersonene uttrykker sterk bekymring for at enkelte unge jenter i et utsatt ungdomsmiljø på Bryne utøver vold og truer andre jenter. Dette er en ny utvikling. 8. Opplysningene om at jenter utøver vold fanges ikke opp i politiets statistikk over voldslovbrudd.⁹

I følge flere kontaktpersoner er mange ungdommer livredde for å si i fra om trusler og uakseptabel oppførsel av frykt for å bli beskyldt for å tyste eller "Snitche". Fenomenet, "Snitching" ser ut til å bre om seg i deler av ungdomsmiljøet og det er kjent at "snitching" er forbundet med sterke sanksjoner. Flere ungdommer som ikke er en del av det mest belastede ungdomsmiljøet har fortalt at de er livredde for å fortelle voksne om noe negativt som andre ungdommer har gjort.

Når det gjelder avtalte slåsskamper, eller såkalt "beefing" melder kontaktpersonene at de vet

det har skjedd fra tid til annen, men at de ikke hører om dette ofte. I de tilfelle dette har skjedd skal foranledningen ha vært en eller annen form for krenkelse, eller fornærmelse, på sosiale medier. I følge enkelte kontaktpersoner resulterer det sjeldent i slåsskamper, men i de tilfellene det har skjedd skal hendelsen blitt filmet og lagt ut på sosiale medier.

I Ungdata2019 svarer en liten gruppe ungdommer på videregående at de blir utsatt for vold, eller trusler om vold. Flest blir utsatt for trusler, men en del blir også skadd. På ungdomsskolen svarer 15 prosent av guttene og syv prosent av jentene at de blir utsatt for trusler om vold, men at en del blir skadd. Omfanget har gått noe ned siden 2010, men kan synes å ha økt litt siden forrige måling i 2016.¹⁰

Time kommune

Flere ansatte i Time kommune er bekymret for en gruppe ungdommer som selv omtaler seg som "Brynegjengen". Dette er en løse sammensetning av ungdommer fra ulike kommuner som har en rekke utfordringer, i tillegg til kriminalitet.

Generelt synes en del ungdommer å ha flere og større problemer enn tidligere. Mange kontaktpersoner mener de kommer for sent inn i ungdommens liv med tiltak, og at hjelpetiltakene heller ikke alltid er gode nok. Årsaken kan være mangel på ressurser og samhandling (spesielt med barneskolene)

Flere kontaktpersoner mener ungdomsmiljøene har et mer liberalt forhold til narkotika, og at dette henger sammen med den offentlige debatten om rusreformen i Norge. Her nevnes videre at noen foreldre også synes å ha et

⁸ Som det fremgår av statistikken er ingen jenter registrert med voldskriminalitet i Time. Dette er forhold som ikke fanges opp i politiets systemer.

⁹ Det har imidlertid blitt registrert flere voldsforhold knyttet til jenter de første månedene av 2020.

¹⁰ Nøkkeltall Ungdata 2019 på <http://www.ungdata.no/Fylker-og-kommuner/Rogaland/Time>

liberalt forhold til alkoholbruk blant ungdomsskoleelever.

Flere kontaktpersoner opplever at foreldre kan være redde for å si ifra til andre foreldre om negative hendelser blant ungdommer. Også ungdom er redde for å si fra da dette oppleves som tysting, eller "Snitching" og kan møtes med vold, eller trusler om vold.

Det har i de senere år vært mye oppmerksomhet til måten russefeiringen foregår på.

Kontaktpersonene oppgir at russekonseptet synes å bre om seg helt ned til ungdomsskolealder. De er særlig bekymret for at stadig yngre ungdommer synes å bli invitert med på fester arrangert av russen.

Det bor 4878 ungdommer under 18 år i Time kommune.¹¹ Den største byen i kommunen er Bryne med 12 202 innbyggere. Bryne ligger kun en liten togtur fra Stavanger og Sandnes, og er således godt tilknyttet de andre store byene på Jæren. Bryne videregående skole er den største videregående skolen i Rogaland med mer enn 1600 elever. I tillegg finnes ni grunnskoler i kommunen.

Kilde: Google.maps¹²

¹¹ Statistisk sentralbyrå, befolkningstall pr. 1. januar 2019

¹² <https://www.google.com/maps/place/Time>

I 2019 ble det registrert 105 forhold med ungdom bosatt i Time kommune. Dette var en økning på over 100 prosent sammenlignet med 2018.¹³ Ett nærmere dypdykk viser at 87 forhold var registrert på gutter, mens de resterende 18 var registrert på jenter. Det knyttes 12 ulike jenter bak de 18 forholdene, mens 49 ulike gutter er registrert med de 87 forholdene. To gutter er registrert med til sammen 32 forhold, noe som er 37 prosent av alle forholdene registrert på gutter i denne aldersgruppen i Time.

Tabell 12: Antall forhold U18 (siktet, mistenkt eller domfelt) bosatt i Time kommune fordelt på kriminalitetstype

Time kommune	Kvinne	Mann	Totalt
ANNEN	7	7	14
NARKOTIKA	3	20	23
SEDELIGHET		4	4
SKADEVERK	2	7	9
TRAFIKK	1	6	7
VINNING	4	15	19
VOLD		20	20
ØKONOMI	1	8	9
Totalsum	18	87	105

Kilde: Uttrekk fra Pal for Strasak

I Time ble det registrert flest forhold innen narkotika, vold og vinning, men de er ulikt fordelt i forhold til kjønn. Ingen jenter ble blant annet registrert med voldsforhold.

De fleste lovbruddene skjer i bokommunen. I Time kommune er det i all hovedsak Bryne som er gjerningsstedet med flest straffbare forhold, mer spesifikt Jupitervegen hvor kjøpesenteret M44 ligger. Innen vinningskriminalitet viser det seg at ungdommer bosatt i Time kommune også er registrert med forhold knyttet til området rundt "Ruten" i Sandnes. Innen voldskriminalitet er noen forhold knyttet til Sandnes og Stavanger, selv om de fleste forholdene skjer innenfor kommunens grenser.

¹³ Se tabell 2: Antall forhold U18 (siktet, mistenkt eller domfelt) hvor bostedskommune er Time, Klepp Hå 2015-19).

De aller fleste forholdene innen narkotika er registrert med gjerningssted Time (17 forhold), men også her finner vi noen forhold registrert i Stavanger og Sandnes, samt i nabokommunene Hå og Klepp.

Kontaktpersonene uttrykker bekymring knyttet "Brynegjengen", som beskrives som en løst sammensatt gruppe med ungdommer helt ned i 14 årsalderen, men også opp til 22 år.

Ungdommene kommer fra Time, Klepp, og Hå. Flere av ungdommene i denne gruppen begår en del skadeverk i sentrum av Bryne og utøver vold og trusler internt i gruppen.

Kontaktpersonene uttrykker økt bekymring knyttet til psykisk uhelse blant ungdommene. Det er videre bekymring knyttet til ungdommer som faller utenfor skole og andre tilbud. Kontaktpersonene melder at denne gruppen synes å ha større utfordringer, og mer sammensatte problemer i dag enn tidligere.

Vinningskriminalitet

Enkelte kontaktpersoner som jobber tett på ungdommer i risiko opplever at det er mer naskeri og tyveri fra butikker i sentrum av Bryne, men mener samtidig at det er en del mørketall da de har inntrykk av at ikke alle butikker anmelder mindre alvorlige forhold.

Narkotikakriminalitet

Innen narkotika viser uttrekk fra kriminalitetstatistikken at det er flest registrerte forhold knyttet til brukersaker (Narkotika, bruk (\$24)).

Kontaktpersonene er særlig bekymret for at legaliseringsdebatten har påvirket mange ungdommers holdninger til narkotika og at debatten kan ha bidratt til å ufarliggjøre bruk av narkotika. I følge enkelte kontaktpersoner er det mange ungdommer som tror det er lov å bruke cannabis i dag. De er også bekymret for at flere unge synes å formidle narkotika til andre ungdommer. Selv har ungdommene opplyst at det i enkelte tilfeller er lettere å få tak i narkotika enn alkohol, og at de bruker sosiale medier til kjøp og salg.

Enkelte kontaktpersoner har også kjennskap til at ungdom på idrettslinjen på videregående sier at de heller røyker hasj, eller tar ecstasy, fordi de anser disse stoffene som mindre skadelige enn alkohol. I følge enkelte kontaktpersoner er det mer bruk av narkotika blant elever på Bryne videregående skole, og større tilgang på ulike stoffer, enn tidligere år. Salg og bruk av narkotika har også skjedd på skolens område i enkelte perioder

I det særlig belastede og sårbare ungdomsmiljøet brukes ulike illegale rusmiddel som hasj, illegale tablett, amfetamin og MDMA eller ecstasy. I dette miljøet kan det se ut som om det er forbundet med status å bli tatt for bruk av flere illegale stoffer samtidig

Generelt er kontaktpersonenes inntrykk at det ikke lenger er forbundet med stigma, eller skam, å bruke narkotika i deler av ungdomsmiljøet.

Kontaktpersonene melder at ungdom som begår kriminalitet, og som befinner seg i et særlig utsatt miljø, bruker mer narkotika i dag enn tidligere og at flere bruker ulike typer illegale rusmidler. Mange av disse ungdommene opplyser selv at de bruker narkotika som en form for selvmedisinering. Ungdata2019 viser at relativt få elever på ungdomsskolen har erfaring med hasj og marihuana, selv om det har vært en liten økning det siste året. På videregående viser Ungdata at omtrent en av ti elever har erfaring med hasj og marihuana. Fra 2015 har det vært en tydelig økning i hasjbruk blant gutter. Det har også vært en økning i ungdom som har fått tilbud om hasj.¹⁴

Skadeverk

Kontaktpersonene opplyser at de ser en del marginaliserte ungdommer som samler seg og begår en del skadeverk. Disse ungdommene

¹⁴ Nøkkeltall Ungdata 2019 på <http://www.ungdata.no/Fylker-og-kommuner/Rogaland/Time>

tilhører et belastet miljø. Skadeverket som begås er ofte tilsynelatende meningsløse handlinger som å skjære opp seter med kniv eller tagge ned ulike garasjelegger og vegger, knuse vinduer o.l.

Seksuallovbrudd

Kontaktpersonene er kjent med at det fortsatt deles nakenbilder på nett, men de opplever ikke en økning. Det er ofte svært sårbare jenter dette gjelder. Kontaktpersonene ser heller ikke en økning i tilbud av seksuelle tjenester på nett blant ungdom, men de mener det fortsatt er grunn til å tro at det forekommer at jenter utfører seksuelle tjenester mot rusmidler eller materielle ting.

Unge gjengangere

Kontaktpersonene opplever ikke at det er flere ungdommer som begår gjentatte kriminelle handlinger. Kontaktpersonene beskriver gruppen som forholdsvis stabil, men opplever at ungdommene i gruppen har mer sammensatte utfordringer i dag enn tidligere. Disse ungdommene befinner seg i en form for utenforskap og deltar ikke på fritidsaktiviteter. Ungdommene i denne finner hverandre i et felleskap som synes å fremme kriminalitet og annen negativ atferd. Denne gruppen fremstår som særlig sårbar i forhold til bruk av narkotika og det er i følge flere kontaktpersoner forbundet med status innad i dette miljøet å bruke flest mulig typer illegale rusmidler. Flere av ungdommene tilhører miljøet rundt det som blir beskrevet som "Brynegjengen".

Negative ungdomsgrupperinger

Kontaktpersonene beskriver en gruppe av ungdommer som står utenfor det etablerte ungdomsmiljøet i Time. Så vidt kjent har det ikke vært en slik gruppering tidligere på Time. Gruppen omtaler seg selv som "Brynegjengen" og består av sosialt svakt fungerende ungdommer mellom 14 til 22 år. Slik gruppen beskrives av kontaktpersonene fremstår denne som løst sammensatt og lite stabil.

I utgangspunktet er det jenter fra Bryne, og gutter fra Klepp og Hå som har søkt sammen,

men ungdommer fra hele Sør Rogaland skal ha søkt seg til gruppen for kortere eller lengre perioder. Det som er nytt synes å være at gruppen er dominert av tre-fire jenter. De viser en svært bekymringsfull atferd både på skolen og i fritiden.

Nøkkelpersonene i gruppen er i alderen 15 til 16 år og går på ungdomsskolen. Kontaktpersonene opplyser at gruppen består av en indre kjerne på 12 – 15 personer. Ungdommene selv opplyser at gruppen består av mellom 30 til 40 medlemmer. Enkelte sentrale ungdommer skal ha 3000 følgere på Instagram og over hundre venner på Snapchat. Det fremstår som om Snapchat blir brukte aktivt til å rekruttere nye ungdommer over hele distriktet.

Ifølge kontaktpersonene er det først og fremst skadeverk, hæverk og naskeri fra butikker gruppen er forbundet med, men også bruk av narkotika. Enkelte i gruppen skal ha utøvd en del skremmende og plagsom oppførsel, blant annet på Bryne kino der de har utløst brannalarmen et par ganger. Ungdommene opptrer sammen og kan være opp til 30 personer som oppholder seg rundt i det offentlige rom. Selv om de ikke truer eller utøver vold mot utenforstående opplever enkelte voksne og andre ungdommer ubehag når denne gruppen er i nærheten.

Det fremstår likevel ikke som om denne gruppen med ungdommer har særlig status i det tradisjonelle ungdomsmiljøet på Jæren, eller at de oppleves som en trussel for andre ungdommer som ikke er en del av dette miljøet.

Det foreligger heller ikke opplysninger som tilsier at det har vært konflikter med andre miljø eller grupperinger. Det har først og fremst vært interne konflikter som har preget gruppen.

Russen

Samtlige kontaktpersoner er svært bekymret over utviklingen når det gjelder russen. De merker at russefeiringen pågår over en lengre periode og at noen er russ i en treårsperiode. I tillegg begynner russearrangementene tidligere. Flere kontaktpersoner er bekymring for en type

gjengmentalitet i enkelte russegrupper som at det stilles krav til lojalitet og at flere har en svært lav terskel for å la seg fornærme eller krenke. I følge enkelte kontaktpersoner er det forventninger blant mange russ om at fornærmelser eller krenkelser skal sanksjoneres, eller hevnes på vegne av russegruppen. Flere ungdommer melder at de opplever russetiden som veldig stigmatiserende og at det i praksis er en form for hierarki som skaper utenforskap hos enkelte.

I følge kontaktpersonene ser de også en form for rivalisering mellom de ulike russegrupperingene. Denne rivaliseringen består ofte i åpne konflikter og tilfeller av vold mellom ulike russegrupper. Hovedbekymringene til kontaktpersonene er at de negative russegruppene ser ut til å dra med seg stadig yngre ungdommer på "rulling" med bussene eller på ulike russefester.

Kontaktpersonene erfarer også at noen ungdommer vil ut av russebussene, men at de opplever at de ikke kommer seg ut av gruppen på grunn av kontrakter som er blitt vanskelig å trekke seg fra. Mange kontaktpersoner ser med bekymring på at russetiden planlegges allerede på ungdomsskolen for stadig flere ungdommer. Det er også en stor bekymring blant kontaktpersonene knyttet til ulike russebusser og bruk av illegale rusmidler.¹⁵

Tilbakemelding fra Barnevernet

Barneverntjenesten har registrert økning i antall innkomne meldinger knyttet til bekymring for barne- og ungdomskriminalitet, der hovedtyngden av meldingene kommer fra politiet. Antall meldinger fra politiet har økt med 200 prosent i 2019 sammenlignet med 2018. ,

Barnevernet vurderer at dette er en direkte konsekvens av politiets økte fokus på forebygging. Barneverntjenesten har ikke registrert en økning i antall barn og unge med hjelpetiltak knyttet til barne- og ungdomskriminalitet. Det registreres at ungdommene har sammensatt problematikk, der ofte ungdommens psykiske helse er den dominerende bekymringen. Barneverntjenesten samarbeider tett med blant andre Familiesenteret i kommunen, der flere av ungdommene det knyttes bekymring til har et oppfølgingstilbud.

Tiltak og samarbeid

Politikontaktene på Jæren lensmannskontor forteller om svært gode erfaringer med påtaleunntatelse med vilkår og tidlig avdekking for å kunne ramme inn ungdommene. Dette betyr at et tverrfaglig team blir koblet på ved påtaleunntatelse med vilkår. Flere kontaktpersoner sier de har et godt samarbeid med ungdomsskolene og kommunen. Det samme gjelder for samarbeid med videregående skoler.

Politiet opplever at nærpolitireformen har ført til at flere ressurser blir satt til forebygging av barne- og ungdomskriminalitet i Time. Ordningene med politikontakt har vært positiv i det tverrfaglige samarbeidet på Jæren.

¹⁵ Se også rapporten " Erfaringsrapport Russ 2019 - En kartlegging av forebyggende arbeid og erfaringer med russerne i Sør-Vest pd 2019 blant politi- og skoleansatte i Rogaland" (Sør-Vest politidistrikt, Rapport 2, 2019 på www.politi.no)

Klepp kommune

Antallet unge det knyttes bekymringer til har vært relativt stabilt over tid i Klepp, men ungdommene har både flere utfordringer og sakene har endret karakter. Barnevernet har likevel ikke registrert en økning i antall saker, eller i type saker de siste årene.

Av flere kontaktpersoner knyttes det størst bekymring til en liten gruppe marginalisert ungdom som synes å stå utenfor det etablerte ungdomsmiljøet. Kontakt-personene som jobber tettest på denne gruppen opplever at de er enda mer sårbare i forhold til rus og kriminalitet nå enn tidligere.

Samtlige kontaktpersoner mener at den største utfordringen i ungdomsmiljøet er de økende ulikhetene. Forskjellen på de ungdommene som synes å klare seg på alle arenaer, og de ungdommene som faller utenfor er mye større i dag.

Samtlige kontaktpersoner er bekymret for ungdom og psykisk uhelse. Det kan synes som om flere ungdommer sliter, og at noen av dem er veldig unge. Samtidig er det mer fokus på uhelse i samfunnet og flere helsearbeidere som kan ta i mot ungdommene og det kan ha bidratt til å få frem tidligere mørketall. Ungdom som får oppfølging av skolehelsepsykepleier, psykolog eller familierettledere er ett resultat av at enten foreldrene eller ungdommene selv søker hjelp.

Mange kontaktpersoner gir uttrykk for økt bekymring knyttet til elever som av ulike grunner ikke er på skolen. Dette gjelder først og fremst elever på ungdomsskoletrinnet og videregående, men i økende også grad på barneskolen. Antallet ungdommer som slutter på skolen er ikke like stort som tidligere, men utfordringene hver enkel ungdom har nå er større. Det oppleves vanskeligere å få ungdommene tilbake i et skoleløp, eventuelt i arbeid. Det stilles ofte krav om fagbrev, eller en annen form for kvalifikasjon, før et firma kan ta inn ungdommen. En kontaktperson forteller at

det var lettere å få ungdom i denne kategorien inn i et arbeidsforløp tidligere.

Flere er bekymret for en holdningsendringen i deler av ungdomsmiljøet i forhold til rus, og opplever at debatten om rusreform har påvirket ungdommene i en liberal retning. Enkelte ungdommer vet ikke at cannabis/hasj er ulovlig.

Flere kontaktpersoner er sterkt bekymret for det som foregår på sosiale medier. Noen bruker sosiale medier som en formidlingskanal til kjøp og salg av illegale rusmidler og bidrar til at tilgangen av slike stoffer blir svært stor.

Mange av ungdommene i risikogruppen mangler foreldreoppfølging. I følge kontaktpersonene bor de fleste av barna og ungdommene under krevende familieforhold der foreldrekontroll og oppfølging av ulike årsaker er en utfordring.

Kontaktpersonene opplyser at de fleste i hovedsak ønsker hjelp, men at det ikke er alle som er i stand til å nyttiggjøre seg hjelpen som tilbys. Det finnes en gruppe barn og unge som kontaktpersonene har vært klar over i flere år. Men, de er svært vanskelige å ramme inn og gi riktig og god hjelp i forhold til de utfordringene de står overfor.

En kontaktperson sier:

- VI KOMMER FOR SENT INN. VI
BURDE VÆRT TILSTEDE
ALLEREDE I BARNEHAGEN.

Av totalt 19588 innbyggere i Klepp kommune er 4899 under 18 år i Klepp kommune. Sentrum i Klepp er Kleppe, men blant annet kjøpesenteret Jærhagen. Det er ni barne- og ungdomsskoler og en videregående skole i Klepp.

Kilde: Google map 16

I 2019 ble det registrert 75 forhold hvor U18 var enten siktet, mistenkt eller domfelt. Dette var en liten økning sammenlignet med 2018, men færre enn det for eksempel var det i 2017.¹⁷

Tabell 13: Antall forhold U18 (siktet, mistenkt eller domfelt) bosatt i Klepp kommune fordelt på kriminalitetstype i 2019

Kriminalitets type	Kvinne	Mann	Totalsum
ANNEN	1	8	9
NARKOTIKA		12	12
SEDELIGHET		3	3
SKADEVERK	1	5	6
TRAFIKK	1	8	9
VINNING	6	15	21
VOLD	1	9	10
ØKONOMI		5	5
Totalsum	10	65	75

Kilde: Uttrekk fra Pal for Strasak

Det var flest gutter i alle kriminalitetstypene, og innen narkotikakriminalitet, seksuallovbrudd og økonomi var kun gutter registrert.

Ingen jenter bosatt i Klepp var registret med mer enn ett forhold i 2019, mens 45 individuelle gutter sto bak 65 forhold. Ni gutter var registrert med mer enn ett forhold.

De fleste lovbruddene skjedde i bokommunen. Når det gjaldt forhold innen vold var seks av de

¹⁶ <https://www.google.com/maps/place/Klepp>

¹⁷ Se tabell 2: Antall forhold U18 (siktet, mistenkt eller domfelt) hvor bostedskommune er Time, Klepp Hå 2015-19.

10 forholdene registrert med gjerningskommune Klepp, mens de andre hadde funnet sted i Sandnes, Sola, Time og Randaberg. Innen vinningslovbrudd var Jærhagen gjerningssted for flere forhold, men også M44 i nabokommunen Time, eller området rundt Ruten i Sandnes.

Vinningskriminalitet

I følge enkelte kontaktpersoner skjer det en del naskeri på Jærhagen og sentrumsnære butikker. De ser lite tyveri utført av ungdom fra private boliger i Klepp.

Uttrekk fra kriminalitetsstatistikken viste at vinning var den største kategorien av lovbrudd med 21 forhold i 2019. Flere av forholdene ble nettopp knyttet til kjøpesenteret Jærhagen.

Narkotika

Kontaktpersoner har inntrykk av at antallet saker er stabil, men de opplever likevel en holdningsendring. Det å røyke hasj er ikke lenger forbundet med særlig fordømmelse eller stigmatisering. Inntrykket flere kontaktpersoner sitter med er at enkelte ungdommer bruker illegale stoffer til selvmedisinering.

Kontaktpersonene har ikke informasjon om at flere såkalte vellykkete ungdommer har begynt med illegale rusmidler, men opplysninger kan tyde på at dette også har skjedd noe i den senere tid.

En kontaktperson sier:

"VI TREFFER STADIG UNGDOMMER SOM OPPFATTER DET SOM LOV Å BRUKE CANNABIS ETTER AT DE HAR LEST OM AVKRIMINALISERING I AVISENE".

Kontaktpersonene opplyser at ungdom som tilhører den sårbare gruppen i hovedsak er i

alderen 13 år og oppover. Gutter på 16 og 17 år dominerer. De sliter mer på skolen og med å få seg arbeid, men det er vanskelig å si om denne gruppen er større enn tidligere. Ungdommene som bruker narkotika trekker seg ofte bort fra offentlige steder der det er mange voksne til stede. Ungdata 2019 viser at det er relativt få elever på ungdomstrinnet som oppgir at de har erfaring med hasj og marihuana, men det har vært en liten økning det siste året. Det er likevel slik at bruken av slike stoff øker gjennom tenårene og flere gutter enn jenter har prøvd hasj. Flere enn tidligere har også blitt tilbudt disse stoffene. Prosentandelen gutter som har røykt hasj på videregående har økt etter 2015.

18

Alkoholbruk blant ungdom

Flere kontaktpersoner er bekymret for alkoholbruk ned i 13 -14 års alder, særlig gjelder dette gutter. Alkoholbruken skjedde tidligere mye ute, men foregår nå mer på såkalte hjemmealenefester. I følge kontaktpersonene virker det som om mange foreldre aksepterer at ungdommen fra 10. klasse drikker alkohol. Prosentandelen ungdomsskoleelever som oppgir å ha vært beruset det siste året har også økt i Klepp sammenlignet med målinger fra 2015 (Ungdata 2019). Det er likevel slik at få av ungdommene oppgir å ha vært fulle på ungdomsskolen.

Vold

Kontaktpersonene opplyser at de tidligere har hatt utfordringer med både jenter og gutter som slåss. Volden som ble utøvd foregikk mye i et belastet ungdomsmiljø.

Det meste av volden i dag oppstår etter at noen har følt seg krenket eller fornærmet på sosiale medier. Kontaktpersonene er kjent med at

avtalte slåsskamper fant sted våren og sommeren 2019. Sjalousi, "Snitching" eller hevn blir oppgitt som motiv for de kjente voldstilfellene.

Kontaktpersonene forteller at ungdomsmiljøet er mer lukket, samt at det råder en type gjengmentalitet der samhold og lojalitet står sterkere enn tidligere.

I følge kontaktpersoner har flere jenter med sammensatte utfordringer blitt fulgt opp i etterkant av avtalte voldshandlinger.

Skadeverk

I følge enkelte kontaktpersoner foregår det en del skadeverk ved Jærhagen og McDonalds. Ungdommer som tenner på ting, knuser ruter eller ødelegger gjenstander, for deretter å filme dette og legger det ut på sosiale medier.

Seksuallovbrudd

I følge flere kontaktpersoner forekommer deling av nakenbilder i ungdomsmiljøet. Dette gjelder først og fremst en liten gruppe med marginaliserte jenter. Kontaktpersonene ser få tilfeller der ungdommer har følt seg presset til å legge ut nakenbilder. Enkelte kontaktpersoner har hørt at jenter har byttet seksuelle tjenester mot ulike rusmidler eller materielle ting. Dette foregår ofte via sosiale medier. Flere kontaktpersoner opplyser at det er krevende å få en oversikt over omfanget, men inntrykket er at det er forholdsvis få saker og at det ikke har blitt flere saker det siste året.

Gjengangere

Enkelte kontaktpersoner mener det har vært en liten økning i antall gjengangere, men opplyser at dette kan ha sammenheng med økt innsats. Flere av ungdommene med flere forhold var plassert på en institusjon i Klepp, og således ikke hjemmehørende i kommunen. Disse ungdommene begikk mest skadeverk, og vinning.

Negative ungdomsgrupperinger

Kontaktpersonene kjenner ikke til etablerte ungdomsgjenger, men vet at noen få

¹⁸ Nøkkeltall Klepp kommune Ungdata2019 på <http://www.ungdata.no/Fylker-og-kommuner/Rogaland/Klepp>

ungdommer er del av "Brynegjengen". Det skal gjelde syv til åtte ungdommer. I følge kontaktpersonene ser de lite til denne grupperingen i kommunen.

Ungdomsgrupperinger var et større problem tidligere hvor store ansamlinger av ungdommer fra hele distriktet samlet seg utenfor McDonalds ved Jærhagen. Ungdommene i dette miljøet strevde på flere områder, både sosialt og på skolen. Den gang virket det som om sosiale medier ble brukt til å samle ungdommene på tvers av kommunegrensene. Fra denne perioden kjenner kontaktpersonene til oppgjør og konflikter med andre grupperinger fra andre kommuner, samt til konflikter mellom grupperinger av ikke -etnisk norske ungdommer. Noen felles utfordringer syntes å kjennetegne disse ungdommene som svak voksenkontroll og ofte et høyt konfliktnivå mellom foresatte og ungdommene.

En målrettet innsats på tvers av ulike etater, som for eksempel etableringen av natteravnordningen, var vellykket og førte til at de store ansamlingene med ungdom opphørte.

En kontaktperson sier det slik om denne perioden:

"DET BLE EN ENORM
SAMLINGSPLASS. DET KOM UNGDOM
UNGDOMMER FRA EGBERSUND TIL
STAVANGER. DET VAR ET SLIKT
"VASEMILJØ".

Russen

Russen har skapt problemer enkelte ganger ved at de har nærmest okkupert parkeringsplasser ved Jærhagen og skapt en del støy og ubehag med høy musikk og plagsom atferd overfor andre. Ofte har dette vært russ fra Bryne videregående skole.

Kontaktpersonene opplever at det gir status blant enkelte yngre jenter å få lov til og "rulle" med russen. Det foreligger informasjon om at noen av disse jentene har utført seksuelle tjenester som en gjengjeldelse for "rulling." Mange kontaktpersoner er bekymret for at ungdomsskoleelever blir tilbudt illegale rusmidler og utnyttet på ulike måter av eldre russ.

Tilbakemelding fra Barnevernet

Barnevernet ser få bekymringsaker knyttet til kriminalitet blant barn og unge i Klepp og har ikke mottatt flere bekymringsmeldinger det siste året. Antall bekymringsmeldinger var faktisk litt lavere i 2019 enn i 2018. Bekymringene er stort sett skolesituasjon, hjemmeforhold og rus.

Barnevernet opplyser at de ikke har et tungt ungdomsmiljø på Klepp nå, og ser heller ikke en endret utvikling i de sakene de har. De ungdommene som er i barnevernet er ungdommer som har det vanskelig på mange arenaer. De finner ofte hverandre og terskelen for å prøve ulike rusmidler er mye lavere i denne gruppen.

Tiltak og samarbeid

Samtlige kontaktpersoner opplyser at det tverrfaglige samarbeidet fungerer meget bra etter at det ble opprettet en egen politikontakt i kommunen

Kontaktpersonene opplever at SLT-samarbeidet fungerer godt. Det at politiet har etablert en forebyggende politipatrulje gjør at de som jobber tett på ungdom blir varslet og får anledning til å bidra på ett tidlig tidspunkt.. Videre er det i kommunen ansatt øremerkede personer som følger opp ungdommer i risiko.

Kontaktpersonene melder om god forebyggende effekt mot problemområder i det offentlige rom etter at natteravnordningen ble opprettet høsten 2018.

En utfordring de fleste synes å være opptatt av er at de kommer for sent i gang med hjelpetiltakene overfor barn og ungdom som de

ser er i risikozonen. Kontaktpersonene ønsker ett enda bedre tverrfaglig arbeid inn på barneskolen.

Kontaktpersonene opplyser at det er etablert et samarbeid mellom Time, Hå og Klepp inn mot russen. Oppsøkende arbeid er planlagt fra slutten av mars og ut juni mot dette miljøet. Målet er først og fremst å hindre at stadig yngre sårbare ungdommer skal rulle med russen og bli utsatt for ulikt press overfor illegale rusmidler og seksuelle tjenester.

Flere kontaktpersoner mener at Klepp kommune må bli enda bedre til å legge til rette for forebygging, med god kartlegging av symptomer og behov.

¹⁹En kontaktperson sier:

- VI SER I ARBEID MED UNGDOM SOM
SLITER I ALVORLIG GRAD AT
FORHOLD BURDE VÆRT JOBBET MED
PÅ ET TIDLIGERE TIDSPUNKT F. EKS I
SKOLEN ELLER HELSETJENESTEN.
VÅRT MÅL I KOMMUNEN ER RETT
HJELP TIL RETT TID.

Kommunen har innført en BTI modell²⁰ som implementeres for tiden i tjenestene til barn og unge. I tillegg jobber Klepp kommune med digitale løsninger for å nå ut bedre med informasjon/kunnskap til blant annet foreldre.

¹⁹ Intervjuene ble foretatt i før tiltakene for å hindre smitte av koronaviruset ble innført.

²⁰ Bedre Tverrfaglig Innsats (BTI) er en lokal samhandlingsmodell

Kommunen har også innført FIT²¹ på helsestasjonen noe som hjelper kommunen til å bli bedre i møte med de som sliter.

²¹ FTI står for Feed back informerte tjenester

Hå kommune

Gruppen av ungdommer som sliter med kriminalitet, rus og psykisk uhelse virker ikke til å være større i dag enn tidligere. Det som er nytt er at ungdom som ikke virker til å være marginalisert i større grad tester ut grenser. Kontaktpersonene opplever en holdningsendring blant mange ungdommer når det gjelder bruk av cannabis.

Flere kontaktpersoner uttrykker større bekymring for ungdom som sliter psykisk enn for ungdom og kriminalitet. Selv om det ofte har vært jenter som har slitt med psykisk uhelse, erfarer flere at gutter sliter psykisk.

Kontaktpersonene ser en tendens til at ungdommene i mindre grad er fysisk tilstede i hverandres liv, og at sosial omgang nå foregår på sosiale medier. På sosiale medier sammenligner ungdommer seg med andre og mange strever med egen identitet. I tillegg kommer prestasjonspress både i skolen og fra foreldre. Ungdommene strever med å føle seg gode nok.

Kontaktpersonene forteller at det virker som om grensene i forhold til trakassering, kjøring uten førerkort, og trusler om vold er forskjøvet og blitt mer alvorlig.

Kontaktpersonene opplever mindre foreldrekontroll i deler av ungdomsmiljøet, og mange foreldre kommer for sent på banen, eller er mer opptatt av å være "kompis" istedenfor en tydelig voksenperson som sette grenser.

En kontaktperson sier det slik:

-EN SER AT DET Å AVDEKKE
BEKYMRINGSFULL ATFERD TIDLIG
FOR SÅ Å KALLE INN FORELDRE I
GRUPPER ER SVÆRT NYTTIG OG HAR
EN GOD EFFEKT. DET Å FÅ

FORELDRENE TIL Å BLI ENIGE OM
FELLES GRENSER og innetider
har VIST SEG Å FUNGERE. OFTE HAR
EN OPPMUNTRET FORELDRE TIL Å
STARTE OPP MED
FORELDREGRUPPER OG SAMHANDLE
OM REGLER OG DET Å SETTE
GRENSER.

Alvorlig er det også at hjelpetilbudet ikke kommer tidlig nok i posisjon i de tilfellene hvor det avdekkes omsorgssvikt. Hjelpeapparatet blir først mobilisert når ungdommen begår kriminalitet, og da har utviklingen kommet for langt.

I Hå har ulovlig bruk av fyrverkeri vært en stor utfordring. Ungdom helt ned i 13 årsalderen har medvirket, og i noen tilfeller er det også kjent at foreldre skal ha deltatt. Flere har blitt utsatt for fare i forbindelse med fyrverkeri, men ingen alvorlige skadet.

Kontaktpersonene opplever at det har blitt et helt annet rusmiljø de siste årene der stadig yngre ungdommer "ruller med" ulike rusbusser. Det er grunn til å tro at mange sårbare ungdommer blir eksponert for illegale rusmidler i dette miljøet, og at noen få unge jenter yter seksuelle tjenester for å få innpass hos russeren

Til tross for bekymringer er det generelle inntrykket likevel at ungdomsmiljøet er roligere,

også russefeiringen så langt²². En forklaring på dette synes å være at det er færre russebusser.²³

Kontaktpersonene er opptatt av at endringene i ungdomstiden, både de fysiske og de psykiske er normale og ikke må problematiseres. Det ligger en fare i at det normale i ungdomstiden blir oppfattet som psykisk uhelse og foreldre og andre forventer at helsetjenestene setter inn tiltak når det ungdommene egentlig trenger er forståelse og aksept fra de nærmeste.

Forebyggende tjeneste er opptatt av å formidle det normale til ungdom og foreldre.

Kontaktpersonene forteller at etterspørselen etter tiltak forsterkes i forbindelse med nasjonale hendelser (som for eksempel ved selvdrap blant kjendiser). Det er fort gjort å krisemaksimere når det som egentlig trengs er en god samtale. Det kan være traumer og andre underliggende årsaker som forsterker atferd hos noen og gjør at de får store problemer, da er det viktig at det blir avdekket og fulgt opp.

I Hå kommune bor det 4978 ungdommer under 18 år, disse går på 11 barne- og ungdomsskoler, men må ut av kommunen for å gå på videregående skole. Administrasjonssenteret er Varhaug.

Kilde: Google Maps²⁴

Den registrerte ungdomskriminaliteten i Hå kommune gikk opp med 55 prosent mellom 2018 og 2019.²⁵

I 2019 var det særlig mange registrerte forhold innen trafikk, skadeverk og ulike typer lovbrudd innen kriminalitetstypen annen.

Tabell 14: Antall forhold U18 (siktet, mistenkt eller domfelt) bosatt i Hå kommune fordelt på kriminalitetstype i 2019

Kriminalitetstype	Kvinne	Mann	Totalsum
ANNEN		21	21
NARKOTIKA	3	11	14
SEDELIGHET		7	7
SKADEVERK	2	20	22
TRAFIKK	3	19	22
VINNING	3	9	12
VOLD	3	6	9
Totalsum	14	93	107

Kilde: Uttrekk fra Pal for Strasak

For alle kriminalitetsforholdene registrert i Hå står 10 ulike jenter bak de 14 forholdene mens det sto 52 ulike gutter bak de 93 forholdene. 19 gutter var registrert mer enn ett forhold.

Totalt var 73 av de 107 forholdene også registrert med gjerningskommune Hå. De andre

²² Intervjuene ble foretatt før Koronakrisen satte inn og la føringer på russefeiringen.

²³ Våren 2020 er unntak for russefeiringen pga av avlyste russearrangement og grunnet Koronaviruset.

²⁴ <https://www.google.com/maps/place/H%C3%A5>

²⁵ Tabell 2: Antall forhold U18 (siktet, mistenkt eller domfelt) hvor bostedskommune er Time, Klepp og Hå 2015-2019

gjerningskommunene var i hovedsak Klepp (12) Time (11) og Sandnes (6).

Vinningskriminalitet

Kontaktpersonene opplyser at de ser få saker angående tyveri og bedrageri, men at det forekommer naskeri. Det er vanskelig å få en oversikt av omfanget av naskeri da flere butikker synes å ha sluttet med å anmelde mindre alvorlige forhold. Også uttrekk fra kriminalitetstatistikken i Hå viser at det ikke er mange vinningslovbrudd knyttet til U18, noe som kanskje kan knyttes opp til at det ikke er noen store kjøpesentre i kommunen. Fem av de 12 vinningslovbruddene var registrert med gjerningskommune Hå. De andre syv vinningsforholdene hadde Sandnes (Ruten) og Time (M44) som gjerningskommune.

Narkotika

Flere ungdommer bruker cannabis og inntrykket flere kontaktpersoner sitter med er at såkalt ressurssterke ungdommer er en del av denne gruppen. Illegale rusmidler synes å være lett tilgjengelig hvor mye av omsetningen foregår via sosiale medier, men også via enkelte russegrupper. Ungdata 2019 for Hå kommune viser at i overkant en av ti elever på videregående skole har erfaringer med hasj og marihuana. Fra 2015 har det vært en markert økning i hasjbruk blant gutter.²⁶ Når det gjelder elever på ungdomsskolen viser Ungdata2019 at relativt få elever på ungdomstrinnet har erfaringer med hasj og marihuana. Det har imidlertid vært en liten økning i omfanget av hasjrøyking det siste året.

Uttrekk fra politiets straffesaksregister viser likevel ikke en økning i registrerte forhold. Det ble registrert 14 forhold i 2019, noe som er en

²⁶ Elever på videregående skole i Hå kommune. Nøkkeltallsrapport Hå2019 på <http://www.ungdata.no/Fylker-og-kommuner/Rogaland/Haa>

liten nedgang på fire forhold sammenlignet med 2018. Bak de 14 narkotikaforholdene sto ni ulike ungdommer i alderen 15 til 17 år.

Det fremstår som om terskelen for å bruke cannabis er lavere i deler av ungdomsmiljøet i dag. Politiet erfarer at legaliseringsdebatten har bidratt til at flere ungdommer rettferdiggjør eget bruk. Flere forstår ikke forskjellen på avkriminalisering og legalisering og tror det vil bli lov å bruke cannabis når rusreformen blir vedtatt

Kontaktpersonene ser altså den samme holdningsendringen blant ungdom som andre har påpekt i Klepp og Time. Det kan virke som ungdommer ikke lenger risikerer å bli stigmatisert, eller fordømt, dersom de velger å bruke cannabis. Det meldes også om at enkelte ungdommer går over til å bruke andre narkotiske stoffer enn cannabis for å unngå å avlegge en positiv urintest. Dette skal dreie seg om at ungdommene spekulerer i at cannabisbruk kan spores lenger tilbake enn syntetiske rusmidler som amfetamin, MDMA/ecstasy og ulike illegale tabletter.

I følge kontaktpersonene har pågangen fra foreldre som ber om råd og veiledning økt. I følge kontaktpersonene gjelder dette først og fremst foreldrene som blir ansett som ressurssterke.

Politiet erfarer økt bruk av ecstasy blant ungdom under 18 år bosatt i Hå det siste året. Det er først og fremst 15 – 16 åringer som bruker dette som festdop.

Ungdoms bruk av alkohol

Enkelte kontaktpersoner opplyser om at ungdommene forteller om store mørketall i forhold til alkoholbruken. Disse ungdommene hevder at tallene fra Ungdata ikke viser det reelle bildet. Ungdata 2019 for ungdomsskoleelevene viste t det store flertallet ikke har vært beruset i løpet av ungdomsskolen. Ungdata 2019 viser at på slutten av ungdomsskolen hadde omtrent én av fire opplevd å være beruset. Andelen Vg1 og vg2 på

videregående elever som hadde vært beruset i løpet av det siste året var høyere enn ved forrige undersøkelse i 2016. Dette gjaldt særlig gutter.
27

Vold

Kontaktpersonene sitter ikke med inntrykk av at avtalte slåsskamper er utbredt, men kjenner til eksempler på såkalt "beefing" også blant yngre ungdommer. I følge kontaktpersonene skjer disse hendelsene ved skolen eller kirken. I de aller fleste tilfellene har det dreid seg om trusler om å få ungdommer til å møte opp for å slåss. Avtalte slåsskamper eller "beefing"²⁸ kommer og går med jevne mellomrom, og blir av flere betraktet som ett pop-up fenomen. Oppfatningen er at også at mange konflikter blir "hauset" opp via sosiale medier.

Politiet registrerer en økning i trusler og vold mot lærere på ungdomsskolen, men om dette skyldes at politiet har vært på skolene og motivert lærere til å anmelde forholdene, eller om det faktisk har skjedd en reell økning, er uvisst. En av de kriminalitetstypene som økte i politiets statistikk var annen som nettopp inneholder trusler og hensynsløs adferd. Gutter var registrert med samtlige 21 lovbrudd, men også her var noen gutter registrert med flere forhold. Fire var registrert med mer enn to lovbrudd hver.

12 av de 22 forholdene innen kriminalitetstypen annen var innen hensynsløs atferd.

²⁷ Se Nøkkeltall for Hå kommune på <http://www.ungdata.no/Fylker-og-kommuner/Rogaland/Haa>

²⁸ Beefing, voldsbruk og avtalte slåsskamper blant ungdom i Færder, HKH Rapport 01/19

Fyrverkeri

Det fremstår som det fortsatt er en spesiell kultur blant mange unge og noen voksne når det gjelder ulovlig bruk av fyrverkeri. Ungdom ned i 13 årsalderen skal drive med dette. Politiet har erfart at enkelte foreldre også har vært med å skyte opp fyrverkeri ulovlig. Flere personer er utsatt for fare når fyrverkeri blir sendt opp i ulike retninger. Ingen skal ha blitt alvorlig skadet enda, men frykten er at det fort kan skje.

Skadeverk

Videre foregår en del skadeverk i kommunen. Skadeverket var knyttet til bygning, eller andre gjenstander som ikke var bygning. Av de 22 skadeverkforholdene var fire gutter registrert med to forhold hver. I følge en kontaktperson skjer det en del tagging også. Kontaktpersonen mener det stort sett utføres av ungdom "på vas" som utfører tagging på offentlige bygg ol.²⁹

Der har også vært noen ungdommer som har tatt seg inn i avlåste bygg for å drive med "parcour" og som i den forbindelse har begått noe skadeverk på bygninger.

Seksuallovbrudd

Enkelte kontaktpersoner ser en økning i spredning av nakenbilder på sosiale medier. For noen år siden fant det sted tilfeller hvor noen ungdommer ble truet til sex etter å ha lagt ut bilder på sosiale medier, men dette skal ha opphørt. Det er kjent at unge jenter selger seksuelle tjenester for å få tilgang på rus og materielle ting.

Trafikk

Flere kontaktpersoner opplyser at de ser en økning i uaktsom kjøring med traktor og moped uten førerkort. Dette er ungdommer mellom 15 og 17 år. Ofte såkalt ressurssterk som tester grenser. De skaper en del frykt blant enkelte innbyggere i Hå.

En kontaktperson i politiet sier det slik:

²⁹ Uttrykket " på vas" er noe disse ungdommene selv bruker, i følge kontaktpersonene

- FORTSATT LITT SÅNN I HÅ AT
KAN DU KJØRE SÅ KJØRER DU. DETTE
ER MYE AV DE SAMME
UNGDOMMENE SOM ER UTE "PÅ
VAS"

Når det gjelder forhold innen trafikk viste det seg at tre gutter sto bak mer enn 50 prosent av totalt anmeldte forhold. Ett nærmere dypdykk viste at fem forhold var knyttet til materiell skade og fire forhold til det som kalles "trafikk diverse".

Gjengangere

I følge kontaktpersonene bor det noen få ungdommer i kommunen som begår gjentatt kriminalitet. Også uttrekk fra kriminalitetstatistikken viser at noen få ungdommer er registrert med flere forhold. Dette er marginalisert ungdommer med mange problemer og utfordringer.

Negative ungdomsgrupperinger

Flertallet av kontaktpersonene uttrykker bekymring for en gruppe ungdommer som befinner seg utenfor det etablerte ungdomsmiljøet i Hå. De deltar ikke i organisert idrett eller andre fritidsaktiviteter. Dette er ungdommer som sliter på mange områder og som har sammensatte utfordringer. Noen av kontaktpersonene beskriver disse ungdommene som "på vas" at de oppholder seg ulike steder i det offentlige rom. Uttrykket " på vas" er noe ungdommene bruker selv. Sosiale medier blir brukt til å mobilisere ungdommer fra ulike kommuner til å møtes for å drive "vas".

Flere ungdommer har ett skadelig rusmisbruk, og noen ruser seg oftere og hardere. De av kontaktpersonene som snakker med ungdom over 18 år sier at disse ungdommene opplyste at de begynte og ruse seg på illegale stoffer allerede i 15 -16 årsalderen. De sliter nå ofte

med psykisk uhelse, i tillegg til rusmisbruk. I helsetjenesten erfarer de flere henvisninger i forhold til ungdommer over 18 år som ikke klarer å gå på skole eller i arbeid.

Kontaktpersonene i kommune og i politi ser tilfeller der ungdom plager voksenpersoner med en litt alvorlig variant av "ring på og spring." I mange tilfeller har det gått ut over asylsøkere som kanskje har påpekt noe som ungdommene deretter skal hevne. Det kan synes som om gruppentilstanden har slått inn ved at flere ungdommer har latt seg rive med til å begå skremmende og plagsom oppførsel overfor disse personene. En opplever også at disse ungdommene ikke blir korrigert av voksne i forhold til denne oppførselen.

Russen

Kontaktpersonene opplever at det har blitt et helt annet rusmiljø de siste årene der stadig yngre ungdommer "ruller med" russebusser. Det er grunn til å tro at mange sårbare ungdommer blir eksponert for illegale rusmidler i dette miljøet, og at noen få unge jenter yter seksuelle tjenester for å få innpass hos russen. Disse jentene fremstår som svært sårbare. Problemet ble større etter at Bryne videregående økte elevmassen og ble en såpass stor skole.

Tiltak og samhandling

Kontaktpersonene opplever at Nærpolitireformen og politikontaktordningen har vært en suksess ved at samhandlingen på tvers har blitt bedre i Hå. De har gode erfaringer med konseptet "Alle skal med" med egen prosjektstilling.

- VI HADDE NOK HATT FLERE
UNGDOMMER I UTENFORSKAP
DERSOM EN IKKE HADDE EN
PROSJEKTSTILLING SOM KALLES

"ALLE SKAL MED". VI HAR EN
EGEN STILLING SOM JOBBER FOR
Å FÅ ALLE MED. DETTE ER
INNSATS SPESELT RETTET MOT
FLYKTNINGER OG ASYLSØKERE".

I Hå samarbeider politi- og kommuneansatte godt med felles problemforståelse. Spesielt nevnes et tett samarbeid mellom politikontakt og SLT-koordinator, og hvor andre samarbeidspartnere fortløpende kobles på ved behov. Kontaktpersonene i politiet opplever at de har nok ressurser til å kunne ta tak i de utfordringene de ser i deler av ungdomsmiljøet.

I følge kontaktpersonene fungerer samhandlingen mellom ulike etater bra i Hå. Påtaleunntatelse med vilkår blir definert som en suksess, sammen med ungdomsoppfølging gjennom konfliktrådet.

Den gruppen ungdommer som begår mye og ulik kriminalitet er forholdsvis stabil. Men dette er ungdommer som synes å ha enda mer sammensatte og tunge utfordringer nå enn tidligere. Alle gjengangere har, eller har hatt, kontakt med barnevernstjenesten. Rusproblematikk er en fellesnevner for disse ungdommene.

Kontaktpersonene ser tendenser til at ungdommer som tilsynelatende klarer seg bra på skolen nå begynner å lefle med cannabis. Inntrykket er at det er flere ungdommer i dag som har et mer liberalt forhold til cannabis enn tidligere.

I følge kontaktpersonene er det ikke grunn til å oppfatte rusmiljøet blant ungdom som spesielt tøffere, ei heller mer brutalt, i forhold til tvang og trusler, men flere ungdommer lefler med mildere stoffer.

Flere kontaktpersoner trekker frem bekymringer knyttet til tidlig alkoholdebut og knytter det opp til avslutningsfestene til 10. klasse.

Kontaktpersonene opplever at flere foreldre synes å akseptere at det er greit å drikke når ungdommen er ferdig med grunnskolen.

Tall fra Ungdata 2019 viser at Hå kommune har en økning i antall ungdommer under 16 år som oppgir at de har brukt cannabis. Økningen er fra to til fem prosent på ungdom under 16 år som bruker eller hadde brukt cannabis det siste året. Der skilte Hå seg negativt ut i forhold til resten av Rogaland, men også i forhold til nasjonale tall. Ungdata viste også til den holdningsendringen som også kontaktpersonene i kommune- og politi har erfart.

En kontaktperson sier:

-DET VAR ENKLERE FØR Å VÆRE
UNGDOM. DU FINNER CANNABIS
OVER ALT I ALLE MILJØ I DAG.

Ungdata2019 viste også at Hå skilte seg negativt ut på målingene om skoletrivsel. Det var altså færre ungdommer i Hå som oppga at de trivdes på skolen sammenlignet med nabokommunene.

Enkelte kontaktpersoner som jobber tett på ungdom i risiko opplyser at flere foreldre tar kontakt fordi ungdommene isolerer seg, trekker seg vekk, blir lettere irritable og vegrer seg fra å gå på skolen.

En kontaktperson sier det slik:

-DET ER MER KOMPLEKST Å VÆRE UNG
NÅ, OG DET TROR JEG IKKE FORELDRENE
HAR SKJØNT.

I Hå har det vært svært gode erfaringer med påtaleunntatelse med vilkår og det å avdekke bekymringsfull atferd tidlig. Erfaringen med å avdekke lovbrudd tidlig, og deretter tilby påtaleunntatelse med vilkår, bidrar ofte til å ramme inn ungdommene på en god måte, noe som også oppleves positivt. Ungdommene opplever ofte et stort press i miljøet om og ruse seg og er glad for å kunne skyldes på at de går på urinprøve og dermed ikke kan ruse seg lengre.

En utfordring nå er at politiet bruker mer tid på å snakke med foreldre og hjelpe dem med å sette grenser. I følge enkelte kontaktpersoner forteller flere ungdommer at foreldrene verken kjenner dem eller er engasjert i livene deres. For eksempel har de ikke fellesmåltider, og de opplever heller ikke har foreldrene snakker med dem. Noe av det samme forteller foreldrene, men da med motsatt fortegn. Kommunikasjon og samhandling er en utfordring.

I forhold til psykisk uhelse skal skolene i gang med kurs i forhold til mestring og psykisk helse. Dette er det stor interesse for blant ungdommene.

Avslutning

Denne rapporten er et dypdykk i kriminalitetstatistikken for 2019 hvor ungdom i Klepp, Hå og Time er involvert som siktet, mistenkt eller domfelt. I tillegg har en rekke fagpersoner innen politi og kommune gitt sitt bidrag til rapporten gjennom intervjuer. Dette har gitt rapporten viktig nåtidinformasjon.

Mens ungdomskriminaliteten gikk noe tilbake for Sør-Vest politidistrikt i 2019, økte den i de tre kommunene på Jæren. Hvorvidt økningen er en del av en trend hvor vi kan forvente oss mer ungdomskriminalitet i årene fremover, eller om økningen gjenspeiler at flere forhold avdekkes gjennom politiets og arbeid i ungdomsmiljøene, gir ikke denne rapporten svar på. Flere av kontaktpersonene er av den oppfatning at

gruppen som sliter med kriminalitet, rus og psykisk uhelse ikke nødvendigvis er større sammenlignet med tidligere år, men at ungdommene nå har flere og mer sammensatte utfordringer. Kriminalitetstatistikken viser også at det er svært få ungdommer som blir anmeldt for ett forhold, men at noen få ungdommer står bak flere forhold og således utgjør en stor andel av totalen. Flere kontaktpersoner mener at den største utfordringen i ungdomsmiljøene er den økende forskjellen mellom de ungdommene som synes å klare seg på alle arenaer, og de ungdommene som faller utenfor.

Flere er også bekymret for ungdommens psykiske helse, og ser at guttene i økende grad sliter med psykisk uhelse. Ungdomstiden er en utfordrende tid hvor spørsmålene står i kø; Hvem er jeg? Hva skal jeg bli? Hva er meningen med livet? Samtidig med de fysiske forandringene og hjernens utvikling, er dette en turbulent tid for mange ungdommer. Kanskje har mange ungdommer et større behov for noen som lytter og forstår dem, enn for diagnoser og hjelpetiltak? Samtidig forteller flere kontaktpersoner at gruppen av ungdom som kommer i politiets søkelys har flere og sammensatte problemer og utfordringer og krever omfattende tiltak.

Flere kontaktpersoner er bekymret for ungdommer som tilsynelatende er velfungerende i større grad tester ut illegale rusmidler som cannabis og marihuana, og knytter dette til den offentlige debatten om rusreform som synes å ha påvirket ungdommer i en mer liberal retning.

Mange kontaktpersoner trekker frem det gode tverrfaglige samarbeidet etter at det ble opprettet egne politikontaktordninger i Jærkommunene, men samhandlingen mellom etater kan likevel bli bedre. Spesielt i forhold til barneskolene. Flere kontaktpersoner er av den oppfatning av at de ikke kommer tidlig nok inn med hjelpetiltak, ei heller at de har ressurser nok til å gi den hjelpen som trengs til alle.

Foto: Politiet. Sted: Siloen ved Kjøpesenteret M44
i Time kommune

SØR-VEST POLITIDISTRIKT
Telefon 51 89 90 00
Lagårdsveien 6
Postboks 240, 4001 Stavanger
Internett: www.politiet.no
Stab for Virksomhetsstyring
Rapport 2/2020